

Till sista utposten - En översyn av postlagstiftningen i ett digitaliserat samhälle

Länsstyrelsen Västernorrland, regionalt utvecklingsansvarig i länet, har uppmanats att svara på slutbetänkandet *Till sista utposten - En översyn av postlagstiftningen i ett digitaliserat samhälle* (SOU 2016:54), och lämnar följande synpunkter på förslagen.

Länsstyrelsen Västernorrland välkomnar generallt sett en översyn av postlagstiftningen i syfte att anpassa innehållet till ett mer digitaliserat samhälle. Sammantaget framhåller Länsstyrelsen, precis som utredningen förordar, vikten av att en samhällsomfattande posttjänst motsvarar användarnas behov. Särskilt bör tillgängligheten till posttjänster för hushåll och företag i glesbygd beaktas. Där påverkas den totala tillgängligheten till service, i högre grad än i större tätorter, av den samhällsomfattande posttjänstens omfattning.

Slutbetänkandet tar upp en rad aspekter på postmarknaden. Länsstyrelsen kommer framförallt att lämna synpunkter på förslagen till samhällsuppdragets omfattning samt uppgiftslämnande kopplat till narkotikabrott.

7.4 lämna uppgifter vid misstanke om narkotikabrott

Sammantaget instämmer inte Länsstyrelsen Västernorrland i de förslag som lämnats i slutbetänkandets avsnitt 7.4 gällande uppgiftslämning vid misstanke om narkotikabrott.

Den utformning som postlagen har i dag innebär begränsade möjligheter, för den som bedriver postverksamhet, att tillsammans med tull, polis och åklagare arbeta för att nå det narkotikafria samhälle som riksdagen antagit som mål i *En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020*. En vidare översyn bör genomföras av hur de brottsbekämpande myndigheterna kan begränsa narkotikabrottsligheten i postflödet och samtidigt skydda individers personliga integritet.

7.4.6 Tystnadsplikt för uppgifter om brev men inte paket

I 2 kap. 15 § postlagen begränsas sekretesskyddet. Enligt andra stycket ska den som bedriver postverksamhet på begäran av brottsbekämpande myndigheter lämna uppgifter som rör misstanke om brott, om det för brottet inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år. Det är myndigheten

som begär att få ut uppgiften som har att pröva om förutsättningarna finns för att lämna ut uppgifter.

Länsstyrelsen anser att det nedanstående, önskvärda förslaget på tillägg i postlagen inte innebär en förändring gällande myndighetsansvaret. *Den som bedriver postverksamhet kan, enligt vad som anges i första stycket, utan krav på föregående begäran och om det **föreligger konkret misstanke** att brev eller försändelse som hanteras i postverksamheten innehåller misstänkt narkotika eller därmed jämförliga preparat, på eget initiativ lämna uppgifter som rör misstanke om brott till Åklagarmyndigheten, Polismyndigheten eller någon annan myndighet som har att ingripa mot brottet.*

Postbefordringsföretagen ska inte själva pröva om förutsättningarna för att lämna ut uppgifter är tillräckliga. Polisen och tullen ska ge dem klara förutsättningar för vad som menas med *föreligger konkret misstanke* och postpersonalen tar kontakt med myndigheterna endast för att delge information utifrån de givna förutsättningarna. Myndigheterna själva tar kontakt med åklagare eller polisiär förundersökningsledare som sedan gör en bedömning om eventuellt beslut om beslag samt öppnande av försändelse. Därmed ligger ansvaret kvar på myndigheterna.

7.4.10 Postnord ser uppenbara risker med ökade möjligheter till uppgiftslämning

Länsstyrelsen vill klargöra att den föreslagna möjligheten för postbefordringspersonal att kontakta brottsutredande myndighet endast ska gälla vid konkret misstanke om narkotika i försändelsen. Innebörden av vad konkret misstanke är ska förmedlas genom tydlig information från tull och polis, förslagsvis genom upparbetade samverkansmöten med postpersonal. Således ligger bedömningen av konkret misstanke hos myndigheterna och inte hos postpersonalen.

Att erbjuda en valmöjlighet för den som bedriver postverksamhet att lämna ut uppgifter eller att låta bli visar ett hänsynstagande till personalens olika förutsättningar, respekterar etiska principer i det narkotikaförebyggande arbetet samt är en positiv aspekt ur arbetsmiljösynpunkt. Allmänheten får lämna in tips om pågående brottslig verksamhet och postpersonal bör även ges samma möjlighet, vilket dessutom är något personalen på postutlämningsställen efterfrågar. Det är något som endast är möjligt idag för personal som har avtal med speditörer som inte omfattas av postlagen. Det är problematiskt när utlämningsställen som har avtal med flera speditörer får ta kontakt med myndighet gällande vissa försändelser men inte andra.

Att skapa forum för postpersonal att ta kontakt med brottsutredande myndighet för att uppmärksamma pågående brottslig verksamhet skulle kunna generera en minskad oro hos personalen. En del känner stor otrygghet och frustration inför de olika hotsituationer som de idag utsätts för kopplat

till narkotikaförsändelser. Personalen utsätts idag inte endast för hot utan riskerar även fysiska skador då de hanterar försändelser innehållandes farliga substanser, exempelvis Fentanyl. I de situationer försändelser går sönder har personal tvingats uppsöka sjukvård när de fått substansen på huden.

7.4.11 Post- och telestyrelsen slår vakt om den personliga integriteten

Länsstyrelsen anser att skyddet för den personliga integriteten fortfarande kommer att vara aktuell om det föreslagna tillägget till lagrummet inkluderas i postlagen. Kontakt ska endast tas vid konkret misstanke av ett narkotikabrott och sker inte utan vidare då det inte är postpersonalen som ska göra bedömningar å myndigheternas vägnar. Ansvar och bedömning ligger kvar hos myndigheterna då det fortfarande är polisier förundersökningsledare och åklagare som tar initiativ till vilka försändelser som ska undersökas. En skärpning av dessa myndigheters rutiner i sammanhanget, med ytterligare kontroller, skulle varken leda till en tryggare arbetsmiljö för postpersonalen eller ge ökade möjligheter för myndigheterna att bli uppmärksammade om pågående brottslig verksamhet.

7.4.12 Utredningens kommentar

Begäran om uppgiftslämnande är ett myndighetsansvar och kommer så även bli om föreslaget tillägg till lagen antas. Länsstyrelsen behandlar inte i detta yttrande **begäran** om uppgiftslämnande.

I beslutsgången då postpersonal kontaktar myndighet, som tar beslut om kontakt med förundersökningsledare som i sin tur tar beslut om beslag och öppnande, sker en avvägning av intresset av att begränsa narkotikabrottsligheten och skyddet för den personliga integriteten. Innehållet i eventuellt meddelande är inte intressant, däremot är innehållet i försändelsen det.

De befogenheter tullen och polisen har idag utifrån postlagens bestämmelser är inte tillräckliga för en effektiv samverkan i bekämpningen av narkotika i postflödet. När det gäller Tullverkets möjlighet till lokala insatser finns effektiva verktyg endast i södra Sverige i och med befintliga utvecklingskontor. För att förhindra spridningen av narkotikaförsändelser behövs ytterligare resurser hos dessa, alternativt fler utvecklingskontor i mellersta och nordliga delar av landet.

Sverige är självförsörjande när det kommer till marijuana. Försändelser innehållandes narkotika skickas inte endast över gränserna utan även i stor utsträckning inom landets gränser. Polisens bedömning är att 90 procent av handeln med droger som skickas med posten sker inrikes. Detta innebär att narkotikaförsändelser inte endast är en problematik för Tullverket, utan det ligger även i intresset för Polisen att uppmärksammas om dessa försändelser. Trots att tystnadsplikt gäller så förekommer det att polisen idag får tips från postpersonal. Detta har i flera fall lett till att storskalig narkotikadistribution har kunnat stoppas och att säljare följaktligen lagförts. Säljare av narkotika

på nätet använder sig av det krypterade Tor-nätverket (Darknet) som gör att de inte går att spåra. Man använder sig av kryptovalutan Bitcoin som gör att penningöverföringen inte heller går att spåra. När distributionen inrikes är helt skyddad så har polisen ytterst små möjligheter att komma åt handeln.

Slutligen anser Länsstyrelsen att en utförlig utredning bör genomföras för att undersöka nuvarande problematik närmare. En översyn skulle även ge en tydlig signal om att Sverige bedriver en politik som bygger på att begränsa både tillgång och efterfrågan på narkotika i syfte att främja folkhälsa.

11 Överväganden och förslag

När det gäller slutbetänkandets huvudfokus, den samhällsomfattande posttjänstens omfattning, så är det viktigt att poängtera att digitaliseringens krafter är ojämnt fördelade över landet. Samhällsuppdragets omfattning i framtiden blir därför av särskilt stor vikt för glesbygden, som generellt sett är mer beroende av den samhällsomfattande tjänsten. I avsnitt 11 ges en mer utförlig bakgrund till utredningens förslag, och bland annat föreslås ett förtydligande av samhällsuppdragets omfattning. Erfarenheterna av förändringarna inom exempelvis apoteks- och betaltjänstsektorerna visar tydligt att det finns ett behov av att definiera samhällsuppdraget för tillgängligheten till postservice.

Förslaget till ändringar i postlagen och postförordningen innebär att Post- och Telestyrelsen ges möjlighet att besluta om undantag från reglerna om utdelning fem dagar per vecka. Denna förändring är av administrativ karaktär och säger mycket lite om tillgängligheten till postservice i glesbygd, vilket gör ett väl underbyggt ställningstagande angående förslaget svårt.

11.2.1 Undantag från femdagarsregeln

I avsnittet diskuteras frågan om undantag från femdagarsregeln. Det är ingen tvekan om att postmarknaden förändrats, bl. a. till följd av digitaliseringen och att detta kan få konsekvenser för behovet av daglig postutdelning. Skälen för undantag från femdagarsregeln kan, med de motiv som läggs fram i utredningen, behöva utvecklas och inte utgå från ett maximalt antal hushåll som får undantas. Undantag från femdagarsregeln måste även i framtiden medges med stor restriktivitet. En fördel med att ange det maximala antalet undantagna hushåll är att det är konkret och mätbart. Om undantag medges utifrån andra motiv finns det en uppenbar risk för att antalet undantagna hushåll ökar. Detta gäller särskilt om motiven för undantag bygger på bedömningar och avvägningar. Ett förtydligande av samhällsuppdraget bör därför innefatta en tydlig miniminivå för postservicen i glesbygd.

Digitala lösningar ersätter till stor del den traditionella posten på nationell nivå. I de flesta glesbygdsområden är tillgången till IKT-tjänster begränsad. Tillgången till fiber är begränsad, vilket gör att man använder modem- eller xDSL-lösningar. I viss mån kan också mobiltelefoninätet användas. Dessutom är andelen äldre medborgare högre på glesbygden än i mer

tätbefolkade områden. Användningen av digitala tjänster är lägre bland de äldre än bland befolkningen i stort. För företagen kan undantag från femdagarsregeln också innebära utmaningar. Andelen mikroföretag(1-10 sysselsatta) är större i glesbygdskommuner jämfört med riket i stort. De minsta arbetsställena har relativt sett större betydelse för sysselsättningen i glesbygdskommuner jämfört med tätortskommuner. De dominerade branscherna i glesbygdskommuner är generellt sett också mindre beroende av digitala tjänster än dominerande branscher i tätortskommuner. Det betyder att en eventuell försämring av den samhällsomfattande posttjänsten drabbar hushåll och företag på glesbygden, samtidigt som dessa inte får ta del av digitaliseringens förtjänster. Glesbygdens bristande tillgång till digitala kommunikationer och glesbygdsbefolkningens begränsade erfarenheter av att använda digitala tjänster talar emot en ökning av antalet undantag från femdagarsregeln.

Beslut om detta yttrande har fattats av länsråd Sten-Olov Altin. I handläggningen har folkhälsohandläggare Ulrika Viklund, samt projektledare Ivar Hallin deltagit, medan infrastruktursamordnare Henrietta Philp varit föredragande.

Sten-Olov Altin
Länsråd

Henrietta Philp
Infrastruktursamordnare